

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**
Державний біотехнологічний університет
Кафедра туризму

**МЕТОДОЛОГІЯ ТА
ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ(ОК.1)**

**METHODOLOGY AND
ORGANIZATION OF
SCIENTIFIC RESEARCHES**

**РОБОЧА
ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
242 Туризм і рекреація
ОПІ «Туризм і рекреація»
Другий(магістерський) РВО**

Укладач:
Худавердієва
В.А.

м. Харків 2023

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ (ОК.1)

Робоча програма для студентів спеціальності 242 Туризм і рекреація ОПП
«Туризм і рекреація», другий (магістерський) РВО/ доцент Худавердієва В.А.
// Державний біотехнологічний університет. Кафедра туризму. – Харків.
:РВВДБТУ, 2023 р.–14 с.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри

туризму Омельченко Г.Ю.
“ _____ ” _____ 2023р.

ПОГОДЖЕНО

Гарант ОПП

 Омельченко Г.Ю.
“ _____ ” _____ 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни розглянута і схвалена на засіданні кафедри туризму від 29.08.2023 року протокол №1.

Опис навчальної дисципліни
«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень підготовки	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів–3	Галузь знань– 24 «Сфера обслуговування»	Обов’язкова
Модулів – 2	Спеціальність 242 «Туризм і рекреація» Освітньо-професійна програма «Туризм і рекреація»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		1-й
Загальна кількість годин–90		Семестр
		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4,0 самостійної роботи здобувача–6,0	Освітній рівень – перший (бакалаврський)	Лекції
		16 год.
		Практичні, семінарські
		14 год.
		Лабораторні
		–
		Самостійна робота
60 год.		
Вид контролю:	екзамен	

Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
Л.		П.	Л.	ІНДЗ	С.Р.	
1	2	3	4	5	6	7
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Історія становлення та розвитку науки. Проведення наукових досліджень.						
Тема 1. Наука як форма осягнення світу людиною	10	2	2			6
Тема 2. Методологія та методи наукового дослідження	10	2	2			6
Тема 3. Наукова комунікація та види наукових публікацій	10	2	2			6
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	30	6	6			18
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Основи методології науково-дослідної діяльності. Методика дослідницької роботи						
Тема 4. Підготовка наукового дослідження	12	2	2			8
Тема 5. Пошук наукової інформації та робота з джерелами	12	2	2			8
Тема 6. Організація наукових досліджень	12	2	2			8
Тема 7. Рівні та методи наукового дослідження	12	2	2			8
Тема 8. Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику	12	2				10
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	60	10	8	–	–	42
Усього годин	90	16	14	-	-	60

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Історія становлення та розвитку науки. Проведення наукових досліджень.

Тема 1. Наука як форма осягнення світу людиною

Знання, пізнання, інформація. Наука та інші форми знання. Знання наукове та знання буденне. Різновиди позанаукового знання (паранаукове, псевдонаукове, квазінаукове, антинаукове). Системність наукового знання. Функції науки у житті суспільства. Основні принципи наукового пізнання. Наукова спільнота як суб'єкт наукового дослідження.

Тема 2. Методологія та методи наукового дослідження

Метод, методика, методологія: співвіднесення понять. Класифікація методів наукового дослідження: спеціально-наукові, загальнонаукові, філософські. Емпіричні методи наукового дослідження: спостереження, опис, порівняння, вимірювання, експеримент. Теоретичні методи наукового дослідження: аналіз і синтез, індукція та дедукція та ін. Філософські та загальнологічні методи наукового дослідження. Діалектика як вчення про розвиток та метод дослідження. Методологічні особливості гуманітарних наук. Герменевтика та синергетика як методи наукових досліджень.

Тема 3. Наукова комунікація та види наукових публікацій

Наукова комунікація та її різновиди. Види наукових публікацій (монографія, стаття, автореферат). Монографія, підручник, навчальний посібник, наукова стаття. Доповідь, тези доповіді, науковий звіт. Рецензія та анотація. Конспект та реферативний виклад матеріалу. Поняття дисертації та автореферату.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Основи методології науково-дослідної діяльності. Методика дослідницької роботи

Тема 4. Підготовка наукового дослідження

Вибір теми та окреслення проблематики дослідження. Поняття плану-проспекту наукового дослідження. Складові частини плану-проспекту. Необхідність усвідомлення загальної логіки дослідження та його основних етапів. Об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження. Формування методологічної та джерельної бази дослідження.

Тема 5. Пошук наукової інформації та робота з джерелами

Джерела інформації. Класифікація наукових видань. Праця дослідника в бібліотеці. Складання та оформлення бібліографії. Використання Інтернету для пошуку наукової інформації. Цитування та посилання. Список літератури та його оформлення.

Тема 6. Організація наукових досліджень

Науково-дослідний процес, принципи його організації. Спеціалізація та кооперування у науковій діяльності. Основні вимоги до оформлення

результатів наукових досліджень. Наукова організація праці. Нормування праці науковців. Особливості творчої праці у дослідницької діяльності. Традиції, правила, вимоги щодо наукового тексту. Мова та стиль наукової роботи.

Тема 7. Рівні та методи наукового дослідження

Поняття про емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження. Загальнонаукові та загальнологічні методи наукового пізнання.

Тема 8. Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику

Систематизація результатів дослідження. Звіт про науково-дослідну роботу, його зміст і методика складання. Впровадження результатів завершених досліджень та розрахунок їх ефективності.

ФОРМУЛЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ОПП:

Головною метою вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» є формування знань з методології, теорії методу і процесу, психології, методичного забезпечення науково-дослідної діяльності, починаючи зі студентської наукової роботи та аспірантських досліджень.

Навчальна програма передбачає формування культури та навичок проведення досліджень, впровадження їх результатів у практику діяльності організацій.

Завдання: систематизувати знання про структурно-генетичні та функціонально-динамічні аспекти вчення про ландшафт, а також систематиці ландшафтів, вивченню закономірностей взаємодії людини і ландшафтів та їх наслідків. Виробити практичні вміння ландшафтного прогнозування і оптимізації природного середовища, в тому числі можливостей ландшафтознавства у вирішенні екологічних проблем людини.

Результатом вивчення освітньої компоненти «Методологія та організація наукових досліджень» є набуття практичних навичок та умінь щодо:

- вибору об'єктів та методів наукового дослідження;
- пошуку та аналізу різноманітних джерел інформації;
- проведення наукових досліджень систем і процесів менеджменту;
- застосування сучасних методик та методичних прийомів у наукових дослідженнях;
- планування і організуванням наукових експериментів;
- формування опитувальних анкет;
- застосування автоматизованих систем обробки інформації у наукових дослідженнях;
- складання звітів з науково-дослідної роботи.

У результаті вивчення та засвоєння основних положень та прийомів дисципліни майбутні фахівці будуть знати:

- закономірності розвитку науки; 6

- методологію проведення наукових досліджень;

будуть вміти:

- оформляти результати наукових досліджень;
- провадити аналіз теоретико-експериментальних даних;
- формулювати висновки та пропозиції;
- працювати з джерелами інформації.

Компетентності:

ІК - Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері туризму і рекреації

ЗК1. Здатність до організації, планування, прогнозування результатів діяльності.

СК1. Здатність застосовувати у професійній діяльності категорійно-термінологічний апарат, концепції, методи та інструментарій системи наук, що формують науковий базис туризму та рекреації.

СК2. Здатність планувати і виконувати наукові та/або прикладні дослідження у сфері туризму та рекреації.

СК5. Здатність оперувати інструментами збору, обробки інформації, аналізувати та управляти туристичною інформацією.

СК8. Здатність до науково-педагогічної діяльності у закладах вищої освіти.

Програмні результати навчання:

РН1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань.

РН2. Спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур у сфері туризму і рекреації.

РН3. Застосовувати сучасні цифрові технології, методи та інструменти дослідницької та інноваційної діяльності для розв'язання складних задач у сфері туризму та рекреації.

РН4. Проводити аналіз геопросторової організації туристичного процесу, проектувати його стратегічний розвиток на засадах сталості.

РН5. Здійснювати комплексний аналіз і оцінювання функціонування туристичного ринку різних ієрархічних рівнів, прогнозувати тенденції його розвитку.

РН13. Планувати, організовувати і виконувати наукові і прикладні дослідження у сфері туризму та рекреації, обирати методи та інструменти досліджень, висувати і

перевіряти гіпотези, обґрунтовувати висновки.

РН14. Планувати і викладати спеціальні навчальні дисципліни у закладах вищої

освіти, розробляти їх методичне забезпечення.

РН15. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань.

ЛАБОРАТОРНІ (ПРАКТИЧНІ, СЕМІНАРСЬКІ) ЗАНЯТТЯ

№ з/п	Тема	Перелік практичних завдань для виконання студентами	Кількість годин
1	Класифікація наук та динаміка розвитку науки	Типологія наук та класифікація наукових дисциплін. Етапи становлення та розвитку науки. Проблема критерію науковості у філософії позитивізму та постпозитивізму. Концепція парадигм та наукових революцій Т. Куна. Класична, неklasична, постнеklasична наука.	2
2	Структура наукового дослідження	Наукове дослідження: пізнання як процес. Рух від незнання до знання. Наукова проблема, її постановка та формулювання. Гіпотеза як наукове знання у формі припущення. Наукова ідея. Експеримент у науковому дослідженні.	2
3	Етика науковця	Роль цінностей у науковій діяльності. Наукові та позанаукові цінності. Наукова школа. Наука та влада. Проблема державного регулювання науки. Плагіат, його негативні наслідки. Посилання на певний науковий текст. Цитування авторської думки. Складові якісного наукового аналізу, аргументованість оцінок та висновків. Етичні виміри дискусій як фахового обговорення проблеми.	2
4	Курсові роботи, дипломні проекти, магістерські та докторські дисертації	Курсова робота, її мета, завдання та обсяг. Етапи проведення курсової роботи. Співвідношення курсової та дипломної роботи. Різновиди дипломних робіт та специфіка їх підготування та захисту.	2
5	Написання наукової роботи та порядок її захисту	Структура наукової роботи. Дотримання формальних моментів розташування тексту та відсутності випадкових помилок. Відповідність мети і поставлених завдань логіці дослідження. Особливості автореферату як необхідної частини обговорення та захисту роботи. Процедура та порядок захисту дисертаційної роботи.	2

6	Основні етапи та форми процесу наукового дослідження	Основні етапи наукового дослідження і логіка їх пізнавального циклу. Формування та обґрунтування наукових гіпотез як процес поглиблення наукового дослідження. Формування наукової теорії - основний етап у процесі наукового дослідження.	2
7	Організація науково-дослідної роботи магістрів	Види та форми науково-дослідної роботи магістрів. Виконання магістерської роботи. Планування науково-дослідної роботи магістрантом.	2
Всього годин			14

САМОСТІЙНА РОБОТА

Теми та завдання для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1. Наука як форма осягнення світу людиною	6
Тема 2. Методологія та методи наукового дослідження	6
Тема 3. Наукова комунікація та види наукових публікацій	6
Тема 3. Наукова комунікація та види наукових публікацій	8
Тема 5. Пошук наукової інформації та робота з джерелами	8
Тема 6. Організація наукових досліджень	8
Тема 7. Рівні та методи наукового дослідження	8
Тема 8. Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику	10
Разом	60

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: лекція, пояснення, доповідь, бесіда, інструктаж, ілюстрація; методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.

Лекція – логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів. Лекція є однією з основних організаційних форм навчальних занять і, водночас, методів навчання.

Практичні заняття – форма навчального заняття, на якому викладач організує детальний розгляд здобувачами окремих теоретичних положень

навчальної дисципліни та формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання сформульованих завдань.

Консультація – форма навчального заняття, при якій здобувач отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування (проводяться протягом семестру – поточні та екзаменаційні консультації).

Під час відповідних форм навчання застосовуються наступні методи навчання:

1. Пояснювально-ілюстративні: знання не просто повідомляють, а пояснюють, обґрунтовують, коментують, ілюструють для більшого розуміння сутності там де це необхідно.

2. Репродуктивний метод: багатократне повторення знань, відтворення на практиці через різні досліди.

3. Проблемний: створення пошукових ситуацій. Розвиває активність, самостійність, творчі здібності, а здобувачі вищої освіти отримують еталон наукового мислення і пізнання.

4. Евристичний: знання отримуються в результаті власної творчої пізнавальної праці студентів. Викладач показує шлях для пошуку знань, планує етапи дослідження та їх співвідношення.

5. Дослідницький: творче засвоєння знань. Це спосіб організації пошукової, творчої діяльності студентів, спрямованої на розв'язання нових проблем у галузі екології.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності здобувачів включає поточний, модульний (відповідно визначеному змістовому модулю), та підсумковий контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів.

Поточний контроль знань здобувачів здійснюється за двома напрямками:
I – контроль систематичності та активності роботи на семінарських та практичних заняттях;

II – контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання.

Поточний контроль здійснюється у формі: усне опитування; письмові контрольні роботи; тестування.

Модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену в терміни,

передбачені графіком навчального процесу.

Екзамен – це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий тест	Сума
ЗМ1			ЗМ2					20	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
10	10	10	10	10	10	10	10		
30			50						

T1,T2,T3,...,T8 – теми змістових модулів 1 і 2.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
66–74	D	задовільно	
60–65	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ (ПРАКТИЧНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

Шифр	Назва методичної розробки
М-1	Методологія та організація наукових досліджень: конспект лекцій для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання спеціальності 242 «Туризм і рекреація»/ В.А.Худавердієва. – Харків: ДБТУ, 2023. – 61 с.
М-2	Методологія та організація наукових досліджень: методичні вказівки, тести та завдання для самостійного вивчення для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання спеціальності 242 «Туризм і рекреація»/ В.А.Худавердієва. – Харків: ДБТУ, 2023. – 55с.
М-3	Методологія та організація наукових досліджень: електронний курс на освітній платформі Moodle (курс лекцій, методичні вказівки, тести та завдання для самостійного вивчення для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання спеціальності 242 «Туризм і рекреація» / уклад. В.А. Худавердієва. - Портал навчальних інформаційних ресурсів ДБТУ: https://moodle.btu.kharkiv.ua

ПЕРЕЛІК ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ (ПРАКТИЧНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№	Назва технічних (прилади, інструменти, реактиви) засобів навчання
1	Мультимедійний проєктор та екран

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Рекомендована література

1. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень: Підручник. - К.: АБУ, 2002.-480 с.
2. Білокобильський О. Раціональність як межа метафізичного дискурсу // Філософська думка. - 2006. - №5. - С. 143-157.
3. Бойченко М. І. Системний підхід у соціальному пізнанні: ціннісні та функціональні аспекти / М. І. Бойченко. - К. : Видавництво «Промінь», 2011. - 320 с.
4. Возняк В. Розсудок, розум, повсякденність // Філософська думка. - 2006. - № 5. - С. 3-22.
5. Воронкова В. Г. Філософія. Навчальний посібник. - К.: ВД «Професіонал», 2004. - 464 с.
6. Головатий М. Ф. Навчи себе сам. - К.: МАУП, 2002. - 120 с.
7. Добронравова І. Філософія та методологія науки. - К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. - 224 с.
8. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 212 с.
9. 18. Основи методології та організації наукових досліджень / А. Є. Конверський (ред.). - К. : Центр учбової літератури, 2010. - 352 с.
10. Свердан М. Н., Свердан М. М.. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. - Чернівці: Рута, 2006. - 352 с.
11. Філіппенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспекти лекцій: Посібник. - К. : Академвидав, 2005. - 208 с.
12. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. - К.: Вид. дім «Слово», 2003. - 240 с.
13. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. - Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. - 178 с.
14. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. Курс лекцій. - К.: Генеза, 2005. - 359 с.